GEMEENTE
VALKENSWAARD

Beleidsnota

Kinderboerderijen

Gemeente Valkenswaard

Afdeling WOS, augustus 2002

Inhoudsopgave

1. Inleiding ***2***

2. De kinderboerderij in de samenleving ***3***

2.1 Vormen van kinderboerderijen 3

2.2 Functies van een kinderboerderij 4

2.3 Sterke en zwakke kanten van de kinderboerderij 4

2.4 Relevante ontwikkelingen 5

3. Huidige situatie van de kinderboerderijen in de gemeente Valkenswaard ***7***

3.1 Eigendomssituatie 7

3.1.1 Kinderboerderij Dommelen 7

3.1.2 Kinderboerderij Valkenswaard 7

3.2 Beheersituatie 7

3.2.1 Kinderboerderij Dommelen 7

3.2.2 Kinderboerderij Valkenswaard 8

3.3 Financiële situatie 8

4. Toekomstig gemeentelijk beleid kinderboerderijen ***9***

4.1 Visie en doelstelling 9

4.2 Beleidskeuzes 9

4.2.1 Varianten kinderboerderijen 9

4.2.2 Spreiding kinderboerderijen 10

4.2.3 Beheer kinderboerderijen 10

4.2.4 Nevenactiviteiten kinderboerderijen 10

4.3 Eisen 10

4.3.1 Basiseisen 10

4.3.2 Recreatie-eisen 11

4.3.3 Educatie-eisen 11

4.4 De huidige situatie afgezet tegen het nieuwe beleid 12

5. Financiële consequenties ***13***

5.1 Subsidiëring in relatie tot eisen 13

5.2 Eigen inkomsten 14

5.3 Budgetsubsidie Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer 14

Literatuuroverzicht **15**

Bijlage I Uitgebreid overzicht financiële situatie/subsidiëring kinderboerderijen Valkenswaard **16**

1. Inleiding

In de afgelopen jaren heeft de gemeenteraad op incidentele basis regelmatig aanvullende subsidiebedragen beschikbaar gesteld ten behoeve van de kinderboerderijen. Naar aanleiding hiervan is in de beleidsbegroting 2002 opgenomen dat een beleid voor kinderboerderijen ontwikkeld moet worden en dat het beleid mag leiden tot een hogere subsidie voor de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer. In de voorjaarsnota 2002 is reeds rekening gehouden met een hoger subsidiebedrag. Een nieuw kinderboerderijenbeleid leidt ertoe dat de subsidiëring tegen dit beleid afgezet kan worden en nieuwe subsidieverzoeken hieraan getoetst kunnen worden.

Thans ligt de Beleidsnota Kinderboerderijen Gemeente Valkenswaard voor u, waarin het beleid is geformuleerd. De opzet van deze beleidsnota ziet er als volgt uit. In het volgende hoofdstuk wordt allereerst de kinderboerderij in zijn algemeenheid belicht wat betreft vorm, functies, sterke en zwakke kanten en relevante ontwikkelingen. In hoofdstuk 3 wordt stilgestaan bij de huidige situatie op het gebied van kinderboerderijen in Valkenswaard. Hierbij wordt aandacht geschonken aan de eigendomssituatie, de beheersituatie en de financiële situatie van de kinderboerderijen. Vervolgens wordt in hoofdstuk 4 ingegaan op het toekomstig gemeentelijk beleid. Afsluitend worden in hoofdstuk 5 de financiële consequenties van het kinderboerderijenbeleid behandeld.

2. De kinderboerderij in de samenleving

In dit hoofdstuk wordt naar de voorziening kinderboerderij in zijn algemeenheid gekeken. Allereerst worden de drie verschillende vormen van kinderboerderijen uiteengezet. Daarna wordt er gekeken naar de vier verschillende functies die kinderboerderijen vervullen voor hun bezoekers. Vervolgens worden de sterke en zwakke kanten van de kinderboerderij belicht. Ten slotte worden de relevante ontwikkelingen in de samenleving aangehaald die gevolgen zouden kunnen hebben voor de kinderboerderijen. De uiteenzetting in dit hoofdstuk is van belang omdat vanuit deze algemeenheden het beleid voor de kinderboerderijen in de gemeente Valkenswaard opgesteld kan worden.

2.1 Vormen van kinderboerderijen

Een algemene omschrijving van een kinderboerderij is moeilijk te geven omdat er zoveel verschillende variaties in kinderboerderijen zijn. Het begrip kan variëren van een dierenweide met schuilmogelijkheid (voor de dieren) tot een multifunctioneel complex met meerdere gebouwen, weiden en andere voorzieningen. Hieronder wordt een mogelijk indelingssysteem voor kinderboerderijen weergegeven van beperkt tot erg uitgebreid.

- De recreatieve kinderboerderij

Deze kinderboerderij heeft een gevarieerd dierenbestand, waarvoor zowel een uitloopweide als afzonderlijke verblijfruimten (stallen) beschikbaar zijn. Op bepaalde tijden zijn er beperkte recreatieve voorzieningen aanwezig. Als een recreatieve kinderboerderij gevestigd is in een voormalige boerderij of een bouwwerk dat in deze stijl vorm heeft gekregen, wordt deze ook wel een authentieke kinderboerderij genoemd.

- De educatieve-recreatieve kinderboerderij

Deze kinderboerderij voldoet aan de beschrijving van de recreatieve kinderboerderij maar heeft tevens een educatieve ruimte, waarin lessen en/of cursussen worden gegeven. Daartoe wordt ook een jaarlijks educatief programma samengesteld. Speciale medewerkers, vrijwilligers of beroepskrachten houden zich bezig met de vormgeving van het educatieve werk. Enigerlei vormen van samenwerking met het reguliere onderwijs zijn aan de orde en er kan samenwerking met educatieve organisaties zoals bijvoorbeeld het IVN zijn. Er is een bescheiden documentatiecentrum aanwezig en de beplanting rond de boerderij heeft een extra educatieve waarde. De educatieve-recreatieve kinderboerderij beschikt bovendien over een aanvullende speelgelegenheid voor kinderen en mogelijk een bescheiden horecavoorziening. Er is een parkeervoorziening aanwezig. De lesruimte kan ook dienstbaar worden gemaakt aan recreatieve en/of educatieve/culturele activiteiten zoals filmvoorstellingen, lezingen en exposities.

- De educatieve stadsboerderij

Alle voorzieningen genoemd bij de educatieve-recreatieve kinderboerderij zijn aanwezig. Daarentegen maakt deze boerderij deel uit van een groter samenwerkingsverband waarin zeker een aantal andere organisaties betrokken zijn, zoals bijvoorbeeld:

- Volkstuinvereniging
- Schooltuinwerk
- IVN
- Maatschappij voor Tuinbouw en Plantkunde
- Koninklijke Natuurhistorische Vereniging
- Imkervereniging

Er is een duidelijke relatie naar de plaatselijke of regionale overheid, die de voorziening financieel steunt. Een informatiebalie maakt deel uit van de voorziening. Het beheer en het informatiewerk worden gedaan door een aantal beroepskrachten. De horeca kan ook ingezet worden tijdens de avonduren.

2.2 Functies van een kinderboerderij
In zijn algemeenheid kunnen aan een kinderboerderij vier functies toegekend worden, te weten:

- De recreatieve functie

Een kinderboerderij biedt mogelijkheden voor een zinvolle, ontspannende vrijetijdsbesteding, waarin het dier centraal staat. Deze vrijetijdsbesteding varieert van (regelmatig) bezoek tot actief meewerken aan de activiteiten. Dit houdt in dat de kinderboerderij de hele dag toegankelijk (buiten de hekken) moet zijn. Overdag voor volwassenen en jonge kinderen en na schooltijd voor de oudere kinderen. Bovendien bestaat in de weekeinden de mogelijkheid om, op korte afstand van de woonsituatie, in gezinsverband buiten te zijn.

- De educatieve en voorlichtende functie

De educatieve functie van de kinderboerderij bestaat vooral uit het geven van lessen, meestal aan kinderen maar soms ook aan volwassenen. Deze lessen zijn vrijwel altijd direct gebaseerd op een praktische situatie in de omgang met dieren. Educatie is niet alleen gebaseerd op het bijwonen van lessen. De omgang met levende organismen heeft grote waarde voor zowel de persoonlijke als de sociale vorming van het kind. Bezoekers kunnen bewust of onbewust iets leren over dieren en natuur. Kinderen leren dat het dier een plaats heeft in het sociale milieu van de mens. Zo is de zorg en de aandacht voor dieren en de natuur een "opvoedingsopdracht" die op een kinderboerderij wordt meegenomen.
Bij de voorlichtende functie die een kinderboerderij ook heeft moet gedacht worden aan het beantwoorden van vragen en het geven van achtergrondinformatie. Deze kan versterkt worden door het uitgeven van folders en ander voorlichtingsmateriaal. De voorlichtende functie wordt vaak terloops uitgevoerd. De vrijwilligers worden vaak gevraagd om advies over de aanschaf van een dier, voor- en nadelen van huisdieren, verzorgingsaspecten etc. Zo levert een kinderboerderij een bijdrage aan het bewust aanschaffen van een huisdier en het beter kiezen van het soort huisdier.

- De sociaal-culturele functie

Het is bekend dat in de huidige tijd de intermenselijke contacten nogal eens te wensen overlaten. Dit heeft onder andere te maken met het veranderende maatschappijbeeld en de veranderde opvattingen over het besteden van de vrije tijd. Het ontmoeten van elkaar gebeurt minder, de gemeenschappelijkheid in een woonwijk neemt af. Een kinderboerderij kan het resultaat zijn van een initiatief van de (wijk)bewoners om hun omgeving leefbaarder te maken. Het werk dat hierbij vrijwillig wordt gedaan gebeurt dan ook vanuit de zorg voor hun woon- en leefomgeving. Een kinderboerderij kan in een woonwijk goed als ontmoetingsplaats dienen, niet alleen voor mens en dier maar ook voor mensen onderling. Door contacten die tijdens een bezoek ontstaan is er sprake van een sociaal-culturele waarde.

- De therapeutische functie

Een kinderboerderij heeft de potentie een therapeutische functie te vervullen voor bejaarden, verstandelijk en lichamelijk gehandicapten, bewoners van revalidatiecentra, kinderen en alle andere bezoekers van de kinderboerderij. Het vasthouden, het aaien van dieren heeft aantoonbaar een rustgevend effect op mensen. Dit kan bijvoorbeeld voor kinderen die opgroeien in een jachtige maatschappij van belang zijn. Om dezelfde reden ziet men steeds meer bij tehuizen voor gehandicapten en tehuizen voor ouderen boerderijachtige complexen ontstaan.

2.3 Sterke en zwakke kanten van de kinderboerderij
Zoals we in de inleiding al vermeldden is het door de grote diversiteit in kinderboerderijen moeilijk om te spreken over "de kinderboerderij". De voorziening bij een grote zorginstelling met zeer professionele leiding is niet te vergelijken met een bescheiden boerderij geheel en al geleid door vrijwilligers. Toch kunnen we in zijn algemeenheid wel wat zeggen over de sterke en zwakke kanten van "de kinderboerderij".

- Sterke kanten

Verreweg de meeste kinderboerderijen zijn zeer laagdrempelige voorzieningen, waar iedereen welkom is. Men hoeft geen entreegelden te betalen of lid te zijn. Meestal is de boerderij in of dichtbij de woonomgeving te vinden. Kinderboerderijen leveren door het grote aantal bezoeken (meer dan 15 miljoen per jaar) een flinke bijdrage aan de openluchtrecreatie in ons land. Door het vrijetijdskarakter staan de

bezoekers zeer open voor nieuwe indrukken, informatie en communicatieve boodschappen. Dat maakt de voorziening bijzonder geschikt voor educatie. De kinderboerderij is serviceverlenend naar het onderwijs en volwasseneneducatie. Ook naar het grote publiek toe kan de kinderboerderij een vraagbaakfunctie vervullen waar het dieren, dierverzorging en de natuur betreft. Het aardige naar de jeugd toe is dat er op de boerderij een onderwijskundig klimaat rond het "spelend leren" wordt gevonden. De kinderboerderij heeft in de samenleving vaak een voorbeeldfunctie, waar het gaat om duurzaamheidprincipes milieubewust handelen en dierenwelzijn. Door z'n laagdrempeligheid, z'n ligging in de buurt en de totale sfeer vervult de voorziening een rol bij het leggen van sociale contacten.

- Zwakke kanten

Naast sterke kanten zijn er ook zwakke kanten. Door de grote diversiteit is een gezamenlijk optrekken van de kinderboerderijen moeilijk. De term kinderboerderij is niet voorzien van een kwaliteitsomschrijving, zodat er voorzieningen zijn die het algemene imago geen goed doen. Tevens hebben veel kinderboerderijen een zwakke financiële positie waardoor er te weinig budget is voor kwaliteitsverbetering, met name omdat een kinderboerderij geen "leden" kent en dus geen vaste bron van inkomsten (contributies) heeft. Het team van veelal vrijwillige medewerkers is vaak te klein om al het werk goed te doen en veel aandacht te geven aan de begeleiding van bezoekers en het leiden van educatieve activiteiten. Ook worstelt de kinderboerderij met een imagoprobleem: "Het is wel leuk maar wat is precies het maatschappelijk belang?"

2.4 Relevante ontwikkelingen

De maatschappij verandert in een snel tempo. In feite zijn al deze veranderingen van invloed op een kinderboerderij. Een aantal van de belangrijkste ontwikkelingen is hierna weergegeven.

- Het streven naar een duurzame samenleving

Langzaam is het besef doorgedrongen dat de kwaliteit van onze toekomst alles te maken heeft met de mate waarin we er met elkaar in slagen om een meer duurzame samenleving te creëren Hierbij moeten we denken aan een veel kritischer consumentengedrag, het zorgvuldiger omgaan met energiebronnen, recycling etc. De overheid ziet het internationaal, nationaal en lokaal als haar taak om hierin een stimulerende rol te vervullen. In vele gevallen bestaat er reeds een duidelijke band tussen de lokale overheid en de plaatselijke kinderboerderij. Het ligt voor de hand om de kinderboerderij als een laagdrempelige voorziening voor de hele gemeenschap te benutten in het proces van verandering naar een duurzame samenleving.

- De vergrijzing van de samenleving

Demografische studies laten zien dat binnen tien jaar 50% van de bevolking van Nederland ouder is dan 50 jaar. Het aantal jonge gezinnen zal beduidend kleiner zijn dan nu het geval is. Het aantal gepensioneerden en vervroegde uittreders zal groter zijn. Deze groep die buiten de arbeidssituatie staat is echter nog zeer vitaal en zal in steeds groter mate behoefte hebben om actief te blijven deelnemen aan de samenleving. Mits tegemoetkomend aan de eisen die deze groep stelt aan vrijwilligerswerk zal ook een kinderboerderij een beroep op deze mensen kunnen doen.

- De ruimte wordt kostbaarder

Er zijn ruim 16 miljoen Nederlanders die allemaal een plek willen hebben om te wonen, te werken en te recreëren. Bedrijven hebben steeds meer geld over om in het stedelijk gebied hun panden te kunnen vestigen. De ruimte die nu in gebruik is bij de kinderboerderijen kan daarmee onder druk komen staan. Net als ander grondgebruik van minder economisch belang zoals bijvoorbeeld de volkstuinen wordt "verbannen" naar de randzones van een dorp of stad. Deze ontwikkeling is voor een kinderboerderij ongewenst. De laagdrempeligheid van de voorziening wordt hierdoor aangetast. Het interessante van de kinderboerderij is dat ze zo nadrukkelijk met de directe leefomgeving verbonden is.

- Veranderde wet- en regelgeving op het terrein van veterinaire gezondheid en dierenwelzijn

De kinderboerderij is geen wereld op zich maar onderdeel van de samenleving als geheel. Dit was bijvoorbeeld merkbaar bij de uitbraak van varkenspest en de MKZ-crisis. Ook voor de kinderboerderijen in het getroffen gebied gold een vervoersverbod. Verwacht moet worden dat verdere veterinaire-geografische maatregelen voor de toekomst hun uitwerking op een kinderboerderij niet zullen missen. Een ander aspect

van de wet- en regelgeving betreft de nieuwe inzichten in dierenwelzijn. Die hebben en zullen de komende jaren in verhevigde mate hun invloed doen gelden in de dierhouderij. Van oudsher wordt er binnen de kinderboerderij gewerkt vanuit een respectvol omgaan met het verschijnsel leven. Dit betekent dat dierenwelzijn de hoogste prioriteit in deze voorziening heeft. De kinderboerderij kan hier een voortrekkersfunctie in vervullen, maar ook een voorlichtingsfunctie naar het grote publiek.

- Meer aandacht van de burger voor gezondheid en welzijn

De huidige aandacht van de consument voor gezondheid en welzijn zal zich in verhevigde mate voortzetten. Gezondheid wordt gevoelsmatig gerelateerd aan de natuur. Ook een kinderboerderij wordt geassocieerd met de natuur en het buitenleven en derhalve met gezondheid. Hierbij wordt gedacht aan schoon en voldoende (drink)water, een gezonde bodem, schone lucht, gezonde voeding en levensstijl en respectvol omgaan met het verschijnsel leven.

- Clustering van accommodaties

Tal van voorzieningen die vroeger op zichzelf stonden zijn thans in een brede werkingssfeer gebracht. Scholen worden ’s avonds gebruikt voor cursuswerk en bijscholing. Het gezamenlijk exploiteren van gebruiksruimten kan de kosten verminderen voor ieder van de gebruikersgroepen afzonderlijk. Ook een kinderboerderij zou in de toekomst veelzijdiger benut kunnen worden door als accommodatie dienstbaar te zijn voor andere organisaties (bijvoorbeeld als vergaderruimte).

3. Huidige situatie van de kinderboerderijen in de gemeente Valkenswaard

In het voorgaande hoofdstuk zijn we ingegaan op de kinderboerderij in zijn algemeenheid. Dit was van belang voor de beeldvorming op dit terrein maar, nog belangrijker, ook voor de vorming van het kinderboerderijenbeleid. Die informatie geldt als basis voor het in hoofdstuk vier te formuleren gemeentelijke kinderboerderijenbeleid. Voordat we daar op ingaan wordt hier de huidige situatie geschetst van de kinderboerderijen in Valkenswaard. De gemeente Valkenswaard telt twee kinderboerderijen die worden beheerd door de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer. Het betreft hier de recreatieve Kinderboerderij De Kleine Meer aan de Hovernierwei en de educatieve-recreatieve Kinderboerderij De Kleine Meer aan de Bosstraat. In het kader van deze nota worden de kinderboerderijen respectievelijk Kinderboerderij Dommelen en Kinderboerderij Valkenswaard genoemd. Verder telt de gemeente Valkenswaard enkele particuliere initiatieven waarop in hoofdstuk 4, paragraaf 4 kort zal worden ingegaan. In dit hoofdstuk zullen achtereenvolgens de eigendomssituatie, de beheersituatie, en de financiële situatie behandeld worden.

3.1 Eigendomssituatie

3.1.1 Kinderboerderij Dommelen

De gebouwen en de grond van Kinderboerderij Dommelen zijn eigendom van de gemeente Valkenswaard. Hierbij is sprake van een onderhoudsplicht door de gemeente.

3.1.2 Kinderboerderij Valkenswaard

Voor de kinderboerderij in Valkenswaard heeft de gemeente een recht van opstal verleend sinds 1995 en in 1997 heeft er een uitbreiding van dat recht plaatsgevonden.[1] Dit betekent dat de stichting juridisch eigenaar is van de gebouwen en als eigenaar heeft de stichting ook alle rechten en plichten ten aanzien van die gebouwen. Op basis van het recht van opstal blijft de gemeentelijke betrokkenheid beperkt tot de jaarlijkse subsidiëring en is de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer verantwoordelijk voor het groot onderhoud. Sinds de uitbreiding van hertenkamp tot educatieve-recreatieve kinderboerderij heeft de stichting echter onvoldoende middelen om aan die onderhoudsverplichting te voldoen omdat de subsidie afgestemd is op de aanwezigheid van de opstallen per 1995, vóór uitbreiding tot kinderboerderij.

3.2 Beheersituatie

3.2.1 Kinderboerderij Dommelen

Tot juli 1993 viel Kinderboerderij Dommelen onder het beheer van de stichting Kloosterakkers. Daarna werd de kinderboerderij gezamenlijk beheerd door De Biezenrijt, Stichting De Boei en Stichting Beschermd Wonen. Deze organisaties konden op deze manier hun deelnemers een zinvolle dagbesteding aanbieden. Hiermee werd tevens bijgedragen aan de integratie-doelstelling welke door deze organisaties werd nagestreefd, te weten: “een praktische situatie scheppen om vorm te geven aan de gemeenschappelijke wens om diverse groepen in de Valkenswaardse samenleving te integreren”.
In 1995 kwamen de toenmalige beheerders van Kinderboerderij Dommelen in de problemen waar het ging om het beheer van de kinderboerderij en dan met name wat betreft de continuïteit in de werkzaamheden die dagelijks verricht dienen te worden zoals het verzorgen van de dieren. Dit heeft ertoe geleid dat in juli 1996 het beheer van de kinderboerderij, op verzoek van de gemeente, overgenomen is door de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer, te beginnen met een proefperiode van één jaar. Tot op heden valt de kinderboerderij in Dommelen onder het beheer van de stichting. Dit houdt in dat de stichting voor Kinderboerderij Dommelen een subsidie krijgt waarvoor zij de kinderboerderij moet beheren exclusief het groot onderhoud aan het gebouw. Een definitieve regeling of beheersovereenkomst is hiervoor nog niet opgesteld.

[1] Het recht van opstal geldt tot 5 september 2025. Omtrent eventuele verlening van de duur van het opstalrecht zullen de hoofdgerechtigde en de gemeente tenminste 2 jaar vóór de afloop van de termijn overleg plegen.

3.2.2 Kinderboerderij Valkenswaard
Tot 1994 was het toenmalige hertenkamp aan de Bosstraat in beheer bij particulieren. De beheerder heeft in dat jaar een verzoek bij de gemeente neergelegd om het hertenkamp om te mogen bouwen tot een kinderboerderij. Hiertoe werd een stichting in het leven geroepen, genaamd Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer. Het doel van de stichting was te komen tot een volwaardige kinderboerderij en deze te exploiteren op een wijze die aansluit bij de educatieve functie van het gebied[2].

3.3 Financiële situatie
Het gemeentelijk beleid heeft zich tot nu toe vooral gericht op het verstrekken van structurele subsidies ten behoeve van de exploitatie van zowel de kinderboerderij in Valkenswaard als in Dommelen. De Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer ontvangt jaarlijks een exploitatiesubsidie van de gemeente van € 7.229,-- [3] voor beide kinderboerderijen. Daarnaast zijn er door de jaren heen eenmalige subsidies verstrekt voor de instandhouding en uitbreiding van de beide kinderboerderijen, zowel door de gemeente als bijvoorbeeld via het Interreg programma van de Europese Gemeenschap.[4] In de huidige situatie kampt de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer met financiële problemen. De door deze gemeente tot en met 2001 verstrekte subsidies ten behoeve van de exploitatie zijn gebaseerd op een inmiddels verouderde situatie en daardoor niet toereikend voor de huidige opzet van Kinderboerderij Valkenswaard, wat betreft functie en positie in de Valkenswaardse gemeenschap.

[2] Informatiemap Kinderboerderij De Kleine Meer
[3] Exploitatiesubsidie 2001: € 7.229,-- (*f* 15.930,--) en 2002: € 7.535,-- (*f* 16.605,--)
[4] Bijlage I: Uitgebreid overzicht van de financiële situatie/subsidieverlening

4. Toekomstig gemeentelijk beleid kinderboerderijen

In de voorgaande hoofdstukken is enerzijds de kinderboerderij in zijn algemeenheid behandeld inclusief relevante ontwikkelingen en anderzijds is de huidige situatie met betrekking tot de twee kinderboerderijen in onze gemeente beschreven. Op basis hiervan komen we in dit hoofdstuk tot de visie van de gemeente Valkenswaard ten aanzien van haar kinderboerderijen. Aangegeven wordt welke beleidskeuzes gemaakt worden op basis van die visie. Vervolgens wordt er aandacht besteed aan de eisen waaraan de verschillende kinderboerderijen moeten voldoen en tot slot wordt de huidige situatie afgezet tegen het nieuwe beleid.

4.1 Visie en doelstelling

Wat duidelijk uit het tweede hoofdstuk naar voren is gekomen is dat de kinderboerderijen bijdragen aan een verruiming van de belevingsmogelijkheden en een extra dimensie geven aan vrijetijdsbesteding en recreatiemogelijkheden. Bovendien is een kinderboerderij een welzijnsvoorziening die de leefbaarheid van een gebied vergroot. Een kinderboerderij is een specifieke voorziening die de inwoners van een gemeente twee belangrijke functies, recreatie en educatie, kan bieden.

Met het aanbieden van recreatie middels een kinderboerderij beoogt de gemeente laagdrempelige ontspanning, zinvolle vrijtijdsbesteding en een groene ontmoetingsplek te bieden, voor ontmoetingen van mensen onderling, maar ook van mens en dier. Een plek om te recreëren en te leren. Dit sluit aan bij de visie van de gemeente Valkenswaard ten aanzien van recreatie en toerisme: ‘het bevorderen van een zodanige verscheidenheid aan recreatieve voorzieningen naar plaats, soort en kwaliteit, dat deze aansluit bij de wensen van de inwoners’[5]. Met een kinderboerderij wordt er aan de inwoners van Valkenswaard een recreatieve, laagdrempelige voorziening geboden.

Educatie op een kinderboerderij heeft altijd al de nadruk gehad binnen de gemeente Valkenswaard. De grotere investeringen van de afgelopen jaren zijn gedaan juist om educatie op de kinderboerderij mogelijk te maken, dan wel de voorwaarden daartoe te scheppen. Het hoofdgebouw van de kinderboerderij in Valkenswaard is grotendeels gebouwd om de educatieve functie te kunnen verwezenlijken. De gemeente reserveert daarvoor bedragen voor onderhoud en vervanging. Deze reserveringen zijn dus rechtstreeks verbonden met de educatieve functie. Juist op een kinderboerderij moeten de mogelijkheden om te leren over de natuur en de verschillende dieren op de boerderij benut worden.

De doelstelling van de gemeente Valkenswaard op kinderboerderijen sluit op de visie aan:

> “De gemeente Valkenswaard wil haar inwoners middels de laagdrempelige voorziening ‘kinderboerderij’ een vorm van recreatie en educatie bieden.”

4.2 Beleidskeuzes

4.2.1 Varianten kinderboerderijen

In het tweede hoofdstuk is reeds aandacht besteed aan een indelingssysteem voor kinderboerderijen. Dit indelingssysteem zal de gemeente Valkenswaard in het vervolg hanteren. Met deze indeling kan worden bekeken welke behoefte aan kinderboerderijen er in Valkenswaard is. De gemeente Valkenswaard wil haar inwoners recreatie en educatie aanbieden. Naar onze mening zijn hiervoor het meest geschikt de recreatieve en de educatieve-recreatieve kinderboerderij. De meest uitgebreide variant, de educatieve stadsboerderij, achten wij niet wenselijk in de gemeente Valkenswaard. Het is te groots van opzet voor deze gemeente en het is ook niet wat we beogen met de voorziening ‘kinderboerderij’ in Valkenswaard. Het indelingssysteem voor kinderboerderijen impliceert overigens ook dat een dierenweide met schuilmogelijkheid voor de dieren niet onder het begrip kinderboerderij valt. Vanuit dit uitgangspunt zal zo’n dierenweide ook niet gesubsidieerd worden en wordt dus overgelaten aan het particuliere initiatief.

[5] Beleidsbegroting 2002

4.2.2 Spreiding kinderboerderijen
Nu vastgesteld is dat de recreatieve kinderboerderij en de educatieve-recreatieve kinderboerderij beleidsmatig gezien in onze gemeente mogelijk zijn, moet ook bekeken worden welke spreiding wenselijk is. De gemeente Valkenswaard is in drie kernen te verdelen, te weten Valkenswaard, Dommelen en Borkel & Schaft. Wij achten voor geheel Valkenswaard één educatieve-recreatieve kinderboerderij voldoende om de bewoners van Valkenswaard middels deze voorziening educatie te bieden. In het gedeelte waar deze kinderboerderij ligt is dan uiteraard ook aan de behoefte aan een kinderboerderij die recreatie biedt voldaan. In de overige twee kernen bestaat er dan nog de mogelijkheid voor een recreatieve kinderboerderij zodat het recreëren bij een kinderboerderij voor iedereen in Valkenswaard dichtbij is. Het initiatief om een kinderboerderij te verwezenlijken wordt overgelaten aan particulieren. Gelet op het landelijke karakter van de kern Borkel en Schaft zal er feitelijk geen behoefte zijn aan een kinderboerderij in deze kern.

4.2.3 Beheer kinderboerderijen
Het beleid van de gemeente Valkenswaard op basis van de Algemene subsidieverordening is particulieren niet te subsidiëren. Wil een kinderboerderij in aanmerking komen voor subsidie van de gemeente moet deze in beheer of eigendom zijn van een rechtspersoon. Van deze rechtspersoon wordt verwacht dat zij een marktgerichte houding aannemen:

Eisen aan het beheer van een kinderboerderij:
- Actieve promotie van de mogelijkheden op en om de kinderboerderij;
- Bedrijfsmatige aanpak;
- Doelgroepgerichte promotie;
- Klantgerichtheid.

4.2.4 Nevenactiviteiten kinderboerderijen
Als ondersteuning van de doelstelling van de kinderboerderijen zijn nevenactiviteiten mogelijk. Bepaalde nevenactiviteiten kunnen namelijk de aantrekkelijkheid van een kinderboerderij, met name als recreatieve voorziening, vergroten. Onder nevenactiviteiten verstaan we activiteiten die niet rechtstreeks met het beheer of de exploitatie van een kinderboerderij te maken hebben zoals het beschikbaar stellen van een vergaderruimte aan een vereniging of de beperkte verkoop van chips, ijsjes en frisdrank. De nevenactiviteit moet ondergeschikt zijn aan de recreatieve en educatieve functie van de kinderboerderij. De verkoop van alcoholische dranken kan nadrukkelijk niet. Voor de ontwikkeling van nevenactiviteiten zal de stichting over de daarvoor noodzakelijke vergunningen en ontheffingen moeten beschikken en de hierbij behorende voorschriften in acht moeten nemen. Het initiatief voor bepaalde nevenactiviteiten wordt overgelaten aan de kinderboerderij zelf.

4.3 Eisen
Bij de beleidskeuzes die gemaakt zijn kwam de beleidsvoorkeur voor de recreatieve kinderboerderij en de educatieve-recreatieve kinderboerderij aan bod. Van deze vormen zullen de eisen die de gemeente daaraan wil stellen hier behandeld worden. Allereerst zullen we hier de basiseisen (basisvoorzieningen) vastleggen voor kinderboerderijen, vervolgens de recreatie-eisen en als laatste de educatie-eisen.

4.3.1 Basiseisen
Vóórdat een kinderboerderij zich kan richten op haar recreatieve en/of educatieve functie zal ze aan een aantal basiseisen moeten voldoen. Voor de uitgebreidere variant ‘educatieve-recreatieve kinderboerderij’ worden daarnaast nog aanvullende basiseisen gesteld.

<u>Basiseisen</u> voor een kinderboerderij:
- Hokken voor de grotere dieren met deuren naar aangrenzende weide;
- Kantoor voor de beheerder met bureau, keukenblok en afsluitbare kast voor het opbergen van papieren en medicijnen;
- Bergruimte voor gereedschap en materialen;
- Ruimte voor opslag van voeders;
- Ruimte voor opslag van hooi en stro;
- Erf en paden;
- Contactweide waar bezoekers in contact kunnen komen met de dieren;

- Mestvaalt of mestcontainer;
- Afrastering van terrein en de weiden.

<u>Aanvullende basiseisen</u> voor een educatieve-recreatieve kinderboerderij:
- Een *duidelijk herkenbaar* hoofdgebouw;
- een ruimte voor educatie;
- Hokken voor de grotere dieren, *goed bereikbaar voor publiek*;
- Ontvangstruimte voor bezoekers;
- Eén of meerdere toiletten;
- Dierverblijven (kleinere hokken) buiten het hoofdgebouw;
- Rustweide met schuilgelegenheid waar dieren kunnen vertoeven zonder publiek.

4.3.2 Recreatie-eisen

Vanuit de visie komt naar voren dat de gemeente Valkenswaard de bewoners van deze gemeente middels kinderboerderijen een bepaalde vorm van zinvolle vrijetijdsbesteding, ontspanning en een ontmoetingsplek (samengevat in het woord recreatie) wil bieden. Hieronder zullen de eisen aan de recreatieve functie van de kinderboerderij behandeld worden.

Bij een kinderboerderij kan men onderscheid maken tussen een binnen- en een buitengedeelte. De kinderboerderij moet om de recreatieve functie aan te bieden de hele dag aan de buitenzijde toegankelijk zijn. Indien een kinderboerderij beschikt over een binnengedeelte, voor een educatieve-recreatieve kinderboerderij is dit noodzakelijk, dient dit binnengedeelte dagelijks minstens één dagdeel geopend te zijn voor publiek en in ieder geval woensdag*middag*. Een kinderboerderij dient ook voor minder validen goed bereikbaar te zijn. Daarnaast moet er ook een aantal activiteiten per jaar georganiseerd worden. Voorbeelden van activiteiten zijn “het schaapscheren”, “kaasmaken” et cetera. Verder dient de kinderboerderij midden in de wijk te staan en niet aan de rand ervan en een kinderboerderij moet ook financieel toegankelijk zijn. De laagdrempeligheid van de voorziening moet gewaarborgd blijven en locatie en geld dienen geen belemmering te vormen voor bezoekers van de kinderboerderij. Ook moet het mogelijk zijn om dieren vast te houden en te aaien onder andere voor het rustgevende effect wat dat op mensen heeft.

<u>Recreatie-eisen</u> voor een kinderboerderij:
- Buitengedeelte moet altijd bereikbaar/toegankelijk (buiten de hekken) zijn;
- De kinderboerderij moet voor minder validen goed te bereiken zijn;
- Een aantal malen per jaar dienen er activiteiten georganiseerd te worden;
- De kinderboerderij moet midden in de wijk gelokaliseerd zijn;
- De kinderboerderij moet financieel toegankelijk zijn;
- Het moet mogelijk zijn de dieren aan te raken.

<u>Aanvullende recreatie-eisen</u> voor een educatieve-recreatieve kinderboerderij:
- *Binnengedeelte moet dagelijks minstens één dagdeel geopend zijn*;
- *Binnengedeelte moet in ieder geval op woensdagmiddag geopend zijn*.

4.3.3 Educatie-eisen

De tweede functie waarop we vanuit de visie nadruk willen leggen is de educatieve functie. De hierbij behorende voorlichtende functie wordt terloops uitgevoerd, de beheerder en verzorgers kunnen altijd iets vertellen over de boerderij, de dieren, het verzorgen ervan et cetera, en zal hier verder niet aan de orde komen. Om als educatieve-recreatieve kinderboerderij de educatieve functie te vervullen moet de kinderboerderij op de eerste plaats voldoen aan de basis- en recreatie-eisen, vervolgens zijn de eisen specifiek voor educatie van belang. De educatie zal aangeboden moeten worden aan alle basisscholen in Valkenswaard, bezoekers en andere doelgroepen. Tevens dient het lesmateriaal van voldoende kwaliteit te zijn en de “docenten” dienen over voldoende deskundigheid te beschikken.

<u>Educatie-eisen</u> voor een educatieve-recreatieve kinderboerderij
- De kinderboerderij moet educatie aanbieden aan basisscholen in Valkenswaard, bezoekers en andere doelgroepen;
- De kinderboerderij moet gebruik maken van kwalitatief goed lesmateriaal;
- De kinderboerderij moet over deskundige ‘docenten’ beschikken.

4.4 De huidige situatie afgezet tegen het nieuwe beleid
Op dit moment zijn er in de gemeente Valkenswaard een tweetal door de gemeente gesubsidieerde kinderboerderijen, beiden in beheer van de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer: de educatieve-recreatieve Kinderboerderij Valkenswaard en recreatieve Kinderboerderij Dommelen. De gemeente kiest ervoor deze beheersituatie te handhaven. Een beheersovereenkomst voor het beheer van Kinderboerderij Dommelen moet nog opgesteld worden. Kinderboerderij Valkenswaard voorziet op grond van het beleid in de educatieve behoefte voor geheel Valkenswaard en in de recreatieve behoefte voor de kern Valkenswaard. Kinderboerderij Dommelen biedt de kern Dommelen de mogelijkheid om bij een kinderboerderij te recreëren. Nieuwe of reeds bestaande maar niet door de gemeente gesubsidieerde initiatieven in deze twee kernen zullen dan ook niet vanuit de gemeente gesubsidieerd worden. Eventueel is er nog een mogelijkheid voor een recreatieve kinderboerderij in de kern Borkel & Schaft. Deze dient te voldoen aan de eisen zoals in het voorgaande is verwoord. Op dit moment vinden er op de bestaande kinderboerderijen geen nevenactiviteiten plaats op een enkele vergadering van een vereniging na.

Financiën
De huidige educatieve-recreatieve Kinderboerderij Valkenswaard met twee stallen én een educatiegebouw was voorheen een wei met herten. De tot en met 2001 verstrekte subsidies ten behoeve van de exploitatie van de kinderboerderij in Valkenswaard zijn gebaseerd op een inmiddels verouderde situatie (hertenkamp) en daardoor niet toereikend voor de huidige opzet. De Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer heeft in eind 2001 aangegeven te kampen met financiële problemen, mede veroorzaakt door extra kosten die gemaakt moeten worden ten behoeve van de vernieuwde Kinderboerderij Valkenswaard. De situatie betreffende Kinderboerderij Dommelen is weliswaar niet gewijzigd maar uit de exploitatie van de stichting blijkt dat de tot op heden verstrekte subsidie ontoereikend is om deze kinderboerderij in stand te houden en de reguliere taken uit te voeren.

Voor wat betreft de omvang van de subsidiëring, als voorwaardenscheppend teneinde op korte termijn aan de in dit hoofdstuk geformuleerde eisen te kunnen voldoen, verwijzen we naar het volgende hoofdstuk.

5. Financiële consequenties

In dit hoofdstuk komt de subsidiëring van de kinderboerderijen aan de orde. In het voorgaande is het belang van een kinderboerderij voor de gemeenschap reeds benadrukt. De kinderboerderij is een specifieke voorziening met vele mogelijkheden op het gebied van recreatie én educatie. Vooral de mogelijkheden die een kinderboerderij biedt op het terrein van educatie dienen volgens de gemeente Valkenswaard gestimuleerd te worden. Kinderboerderijen zijn bij uitstek een gelegenheid om de bezoekers iets bij te brengen over de activiteiten die verricht worden op een boerderij in het bijzonder en over de natuur en het milieu in het algemeen. Om dit op het juiste kwaliteitsniveau te bewerkstelligen en te handhaven zal de gemeente Valkenswaard op enigerlei wijze financiën ter beschikking moeten stellen.

De wijze waarop de subsidieverlening plaats zal vinden is middels budgetsubsidiëring. Met budgetsubsidiëring krijgt de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer een duidelijke, eigen verantwoordelijkheid voor het runnen van de kinderboerderijen in Dommelen en Valkenswaard. Budgetsubsidiëring heeft o.a. als voordelen voor de stichting dat men meer handelingsvrijheid krijgt over de besteding van het budget en dat de instelling wordt beloond voor een efficiënte inzet van middelen. Voor de gemeente heeft deze wijze van subsidiëring als voordeel dat de gemeentelijke werkzaamheden met betrekking tot het voorlopig toekennen en het definitief vaststellen van subsidies met het systeem van budgetsubsidiëring aanzienlijk minder zijn. Een budgetsubsidie is geen vrijblijvende zaak. Er ligt een relatie tussen de subsidie en hetgeen de instelling daarvoor moet leveren.

De basis voor het budget is de door de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer ingediende begroting 2001 die naar 2002 geïndexeerd is. Inmiddels is ook het jaarverslag 2001 ontvangen maar verder zijn er nog geen ervaringsgegevens. Daarom wordt de geïndexeerde begroting 2001 als uitgangspunt genomen. Met deze middelen moet de stichting in staat zijn de kinderboerderijen te laten draaien op de wijze die wordt voorgesteld in dit beleid. De periode 2002 tot en met 2004 wordt gebruikt om van beide zijden, de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer en de gemeente Valkenswaard, voldoende ervaringgegevens te verkrijgen om op basis hiervan tot definitieve afspraken te komen omtrent de subsidiering voor de daaropvolgende jaren. Gedurende deze periode zal hiertoe regelmatig contact onderhouden worden met de stichting en zal tussentijds geëvalueerd worden.

De stichting is verantwoordelijk voor het klein onderhoud en daarvoor is dan ook een bedrag opgenomen in het subsidiebudget. Verder is de stichting, overeenkomstig het recht van opstal, verantwoordelijk voor het groot onderhoud en vervanging van gebouwen. Echter, bij de berekeningen van het budget worden de kosten voor groot onderhoud en vervanging van gebouwen voor dit moment p.m. geraamd. Eerder dit jaar is er door een extern onderzoeksbureau een eenmalige onderhoudsinspectie uitgevoerd naar alle gemeentelijke gebouwen, op basis waarvan een meerjarenonderhoudsplan wordt ontwikkeld en op basis waarvan de stortingen in de diverse gebouwelijke onderhoudsvoorzieningen zullen worden vastgesteld. Zodra dit meerjarenonderhoudsplan voor de gemeentelijke gebouwen is vastgesteld zal het bedrag voor groot onderhoud van beide kinderboerderijen worden bepaald. Op dat moment zullen, in overleg met de stichting, hierover nadere afspraken vastgelegd moeten worden.

5.1 Subsidiëring in relatie tot eisen

Hiervoor is reeds aangegeven dat wij vanaf 2002 aan de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer een budgetsubsidie zullen verlenen, teneinde de stichting in staat te stellen aan de geformuleerde eisen te voldoen. Een opmerking dient nog te worden gemaakt ten aanzien van de educatieve functie c.q. activiteiten. Educatie vindt uitsluitend plaats op de educatieve-recreatieve Kinderboerderij Valkenswaard. De Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer heeft een educatief programma in huis waarmee alle groepen van een basisschool bediend kunnen worden. Echter, tot voor kort bestond er een coördinatieprobleem en was de uitvoering van het programma niet mogelijk. Inmiddels is er een nieuw bestuurslid speciaal voor educatie en kan er dit jaar nog een begin gemaakt worden met het educatief programma. De ontwikkeling van de educatieve functie maakt evenzo onderdeel uit van de (tussentijdse) evaluatie.

5.2 Eigen inkomsten
In de afgelopen jaren heeft de stichting ook diverse baten van derden ontvangen. Dit betrof evenwel steeds incidentele giften en donaties ten behoeve van investeringen in de opstallen en het terrein. Inkomsten van derden in structurele zin, ten behoeve van de exploitatie, heeft de stichting derhalve niet.

5.3 Budgetsubsidie Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer
Samengevat ziet de budgetsubsidiëring van de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer er als volgt uit:

Budgetsubsidiëring Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer*			
	Kinderboerderij Valkenswaard	Kinderboerderij Dommelen	Educatie
Begroting 2002 Stichting Kinderboerderij De Kleine meer, inclusief een bedrag voor klein onderhoud	21.543,00	7.788,00	2.223,00
Groot onderhoud	p.m.	p.m.	
Huidige subsidie**	3.555,00	3.980,00	
Subsidieverhoging	17.988,00	3.808,00	2.223,00
Totaal subsidieverhoging	€ 24.019,--		

* De bedragen zijn in euro's.
** Begroting 2002.

Literatuuroverzicht

Concept-beleidsplan Stichting Kinderboerderijen Nederland, mei 1999

Recreatie& Toerisme, Tijdschrift voor management in de leisure, december 1993
"Voortbestaan kinderboerderijen vereist andere aanpak"
drs. P.M.A. Klinkers, S.A. Klok

Kinderboerderijen: waarom en hoe, juli 1989
Uitgave van De Stichting Kinderboerderijen Nederland

Milieucommunicatieplan gemeente Valkenswaard 2001-2006, juli 2000

Informatiemap Kinderboerderij De Kleine Meer, (+/- 1997)

Boeren met toekomst: Stadsboerderijen Den Haag, visie 2001-2004

Bijlage I Uitgebreid overzicht financiële situatie/subsidiëring kinderboerderijen Valkenswaard

Hier volgt een overzicht van de betalingen aan de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer vanaf 1996, het jaar dat de kinderboerderijen in Dommelen en Valkenswaard onder dezelfde stichting ondergebracht zijn.

Jaar	Betalingen aan Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer	Bedrag in guldens
1996	Gemeentelijke subsidie Kinderboerderij Dommelen	1.720,00
	Gemeentelijke subsidie Kinderboerderij Dommelen (voerderkosten)	512,50
	Gemeentelijke subsidie Kinderboerderij Valkenswaard	512,50
1997	Gemeentelijke subsidie Kinderboerderij Dommelen (voerderkosten)	1.500,00
	Gemeentelijke co-financiering Interreg Kinderboerderij Valkenswaard	**299.827,00**
1998	Exploitatiesubsidie Kinderboerderij Dommelen Door de gemeente hiervoor ontvangen van RIBW 3.500 De Biezenrijt 2.000	7.919,00
	Exploitatiesubsidie Kinderboerderij Valkenswaard	7.075,00
	Eenmalige subsidie achterstallig onderhoud Kinderboerderij Dommelen	**17.500,00**
1999	Exploitatiesubsidie Kinderboerderij Dommelen Door de gemeente hiervoor ontvangen van RIBW 3.500 De Biezenrijt 500	8.070,00
	Exploitatiesubsidie Kinderboerderij Valkenswaard	7.210,00
2000	Exploitatiesubsidie Kinderboerderij Dommelen Door de gemeente hiervoor ontvangen van RIBW 3.500	8.250,00
	Exploitatiesubsidie Kinderboerderij Valkenswaard	7.370,00
	Voorschot op achterstalling onderhoud	10.000,00
	Extra overbruggingssubsidie Kinderboerderijen Dommelen en Valkenswaard	**16.178,00**
2001	Exploitatiesubsidie Kinderboerderij Dommelen en Valkenswaard	15.930,00
	Extra overbruggingssubsidie Kinderboerderijen Dommelen en Valkenswaard (12 x 2922,50)	**35.070,00**

<u>Toelichting op de grotere incidentele subsidies (vetgedrukt in bovenstaand overzicht):</u>

In 1997 is door de gemeente een subsidieverzoek, voor Kinderboerderij Valkenswaard, ingediend bij het Interreg programma van de Europese Gemeenschap in het kader van het project Grensregio Dommelvallei van het SRE voor het oprichten van een hoofdgebouw met educatiegedeelte, de oprichting van een stal voor de dieren, omheining, bodembewerking, het toegankelijk maken van het terrein voor gehandicapten en de aanleg van een speelvoorziening mede ten behoeve van gehandicapten. De totale kosten van dit project bedroegen ongeveer *f* 300.000,--. De gemeente Valkenswaard heeft dit project ge-cofinancierd met een bedrag van *f* 209.200,--. Het resterende bedrag komt uit het Interreg programma Vervolgens is nog een subsidie aangevraagd voor de bouw van een tweede stal waarvan de totale kosten rond de *f* 125.000,-- bedroegen. De co-financiering van de gemeente hierbij bevatte *f* 90.625,--. Mede door de zelfwerkzaamheid van de stichting c.q. vrijwilligers heeft dit uiteindelijk geresulteerd in de opening van de vernieuwde, educatieve-recreatieve kinderboerderij in juni 2000.
Voor het achterstallig onderhoud van Kinderboerderij Dommelen heeft de gemeente in 1998 een subsidie verleend van *f* 17.500,--, zijnde 100% van de geraamde materiaal kosten ad *f* 10.077,-- en 50% van de geraamde loonkosten ad *f* 14.657,--.
In het kader van de financiële nood bij de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer heeft de raad in haar vergadering van mei 2001 besloten dat de Stichting Kinderboerderij De Kleine Meer voor hun acute financiële problemen een extra subsidie te verlenen over 2000 en 2001.